

KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENTET
Postboks 8112 DEP
0032 OSLO

Svar på høring av NOU 2026:1 En bærekraftig kommunesektor

Dato
09.04.2026

Vår ref.
2026/1190

Deres ref.
26/200

Saksbehandler
Helena Ingegerd Eriksson
seniorrådgiver

PB 4013 Ullevål Stadion
0806 Oslo

post@nasjonalarkivet.no
48 05 56 66

Org. nr.
961181399

Nasjonalarkivet viser til Kommunal- og distriktsdepartementets høringsbrev 16. januar om NOU 2026: 1 *En bærekraftig kommunesektor*. Utredningen skal legge til rette for god ressursbruk, fleksibel bruk av personell og effektiv oppgaveløsning i kommunesektoren.

Våre hovedsynspunkter

1. Nasjonalarkivet støtter hovedretningen i utredningen med mindre detaljstyring. Dette samsvarer godt med det nye arkivregelverket som inneholder flere funksjonsbaserte regler.
2. Tilsyn er en viktig arena for dialog, læring og forbedring. Mer handlingsrom for kommunene må følges av en eller annen form for kontroll.
3. Kommunene møter nå et risikobilde de ikke nødvendigvis kan løse alene. Dette gjør det enda viktigere at de tar i bruk fellesløsninger.

1. Et funksjonsbasert arkivregelverk

Det nye arkivregelverket bygger opp under målet om mindre detaljstyring. Regelverket legger større vekt på hva som skal oppnås, og mindre på hvordan oppgavene skal løses.

Dette gir kommunene større fleksibilitet og rom for egne tilpasninger. Samtidig stiller det større krav til at kommunen selv kan vurdere risiko, etablere gode rutiner og følge opp dokumentasjonsforvaltningen.

For mange små kommuner kan dette være krevende. Små fagmiljøer, begrenset kapasitet og få ressurser kan gjøre det vanskelig å utnytte handlingsrommet i regelverket godt nok. Det øker risikoen for svak dokumentasjonsforvaltning. Etter vår vurdering viser dette at det vil være behov for veiledning, oppfølging og fellesløsninger som gjør det enklere å etterleve kravene.

2. Tilsyn som læringsarena

Arkivloven skal medvirke til en forsvarlig og etterrettelig offentlig forvaltning. Vår kontroll med etterlevelsen av regelverket handler om rettssikkerhet, åpenhet, tillit og demokrati. Nasjonalarkivet mener at tilsyn skal bidra til både kontroll og læring. Tilsyn er lovlighetskontroll, men også en viktig arena for forbedring i virksomhetene.

Tilsynene er risikobasert. Det betyr at vi prioriterer tilsyn der risikoen for svikt er størst, og der konsekvensene av mangelfull dokumentasjon kan få størst betydning for forvaltningen og for innbyggernes rettssikkerhet. Risikovurderingen skal treffe det faktiske risikobildet hos det enkelte organ. Selv om statlige og kommunale virksomheter i all hovedsak er underlagt det samme regelverket, er risikobildet ikke det samme. Vi fører derfor flere tilsyn i kommunal sektor enn i statlig sektor. Dette henger sammen med ulik kapasitet, kompetanse og rammevilkår, og med at våre erfaringer viser flere avvik i kommunal sektor.

Kommunekommisjonen peker på at summen av statlige krav, rapporteringer og kontroll kan oppleves som belastende for kommunene. Det er et viktig hensyn. Samtidig mener vi at økt handlingsrom og mindre detaljstyring må følges av kontroll som er målrettede og forholdsmessige.

Tillit og kontroll trenger ikke å være motsetninger. Kontroll kan styrke tilliten når den bidrar til å avdekke risiko, forebygge svikt og sikre at lovpålagte oppgaver blir løst. På arkivområdet handler dette blant annet om å sikre dokumentasjon som kommunen selv trenger for styring og saksoppfølging, og som gjør det mulig å ettergå forvaltningens handlinger i ettertid. Det er derfor viktig at arkiv sees på som en naturlig del av saksbehandlingen.

Vi legger derfor til grunn at tilsyn skal være nyttige for virksomhetene. De skal gi grunnlag for læring og forbedring, samtidig som det skal være tydelig hva som er tilsyn og hva som er veiledning. Tilsynene gir også kunnskap om risikobildet som gjelder dokumentasjonsforvaltning og arkiv, også utover de virksomhetene som faktisk får tilsyn. Etter vår vurdering passer denne tilnærmingen godt med et mer funksjonsbasert og mindre detaljstyrt regelverk.

3. Fellesløsninger for langtidsbevaring og tilgjengeliggjøring av arkiv

Nasjonalarkivet mener at større lokalt handlingsrom må kombineres med økt bruk av fellesløsninger på områder der det ikke er hensiktsmessig at hver kommunene utvikler egne løsninger.

På arkivområdet gjelder dette særlig digital langtidsbevaring og tilgjengeliggjøring av eldre og avsluttede arkiv. Dette krever spesialisert kompetanse, stabile tekniske løsninger og langsiktig oppfølging. For mange kommuner vil det være lite realistisk og samfunnsøkonomisk ulønnsomt å utvikle eller anskaffe slike løsninger hver for seg. Etter vår vurdering er det derfor mer effektivt og mer bærekraftig å bygge videre på nasjonale fellesløsninger.

Nasjonalarkivet har etablert Digitalarkivet som en nasjonal fellesløsning for langtidsbevaring og tilgjengeliggjøring av arkiv. Løsningen er gratis, og vi mener den bør være det naturlige valget også for kommunal sektor når digitale arkiv skal bevares for ettertiden. Det vil gi bedre sikring av digital informasjon, mer enhetlige løsninger og mindre risiko for kostbar og fragmentert utvikling i enkeltkommuner eller mindre samarbeidskonstellasjoner.

Vi vil også peke på at det er gode faglige grunner til at kommunale papirarkiv i større grad bør tilgjengeliggjøres digitalt. For staten er digital levering av papirbaserte arkiv et krav. For kommunene gjelder ikke et slikt krav. Etter vår vurdering taler likevel hensynet til sikring, tilgjengelighet og framtidig bruk for at også kommunal sektor i større grad digitaliserer og leverer papirbaserte arkiv i digital form.

Vi er samtidig klar over at dette kan innebære betydelige kostnader for kommunene. Nettopp derfor bør utviklingen på dette området i størst mulig grad skje gjennom fellesløsninger og samordnet innsats, ikke gjennom separate lokale løp. På arkivområdet er det et tydelig eksempel på at mer frihet lokalt godt kan kombineres med sterkere nasjonal samordning der oppgavene er komplekse, ressurskrevende og av felles interesse.

Om Nasjonalarkivet

Nasjonalarkivet er Norges øverste arkivmyndighet. Vårt samfunnsoppdrag er å bidra til effektiv dokumentasjonsforvaltning, samt å sikre, bevare og gjøre tilgjengelig et bredt og allsidig utvalg av samfunnets arkiver.

Nasjonalarkivet

Med hilsen Nasjonalarkivet

Inga Reidun Bolstad
nasjonalarkivar

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen underskrifter